

DET INTERNASJONALE RØDE KORS KUNNE HA REDDET NORSKE FRONTSØSTRE - og mange andre vite

men Norges Røde Kors brøt med internasjonale sedvane og all humanisme og lot dem seile sin egen sjø

Hanna Kvam

Like etter siste verdenskrig skrev den kjente journalist og forfatter Kuylenstjerne Andrassy boken "PUSTADEN BRENNER".

Den ble omfattet med stor interesse og kom også ut i norsk oversettelse.

I et av kapitlene skildres møtet med en norsk front-søster:

"I en krok av jesuit-kaseren hang et lite norsk flagg. Under det lå en ung, meget søt, nordisk pike og halvsov.

- Er De norsk, spurte jeg.
- Ja, svarte hun og reiste seg, børstet støvet av kjolen og smilte spørrende. Da jeg hadde fortalt at jeg var svensk, berettet hun om sine eventyr. Hun hadde som sykepleierske fulgt det norske frivilligkorpsset som Quisling sendte ut i krigen. Nordmennene var billig kanonføde i Tyskland. De frivillige ble satt inn i de hardeste kampene ved østfronten og til slutt ble avdelingen tilintetgjort i Jugosla-

via. Der var hun blitt tatt til fange av Titopartisaner, som hadde funnet stort behag i hennes lyse hud og blonde hår.

Til slutt ble hun som eneste kvinne sperret inne sammen med tusen fanger i en konsentrasjonsleir. Da hadde hun bare på seg en brystholder og et par lyseblå bukser, "men jeg ble ikke voldtatt en eneste gang på seks uker", fortalte hun og nikket som om hun mente: "Believe it or not". Alle fangene hadde nemlig vært så halvdøde av sult at de ikke engang hadde orket å se på henne, skjønt hun hele tiden bare sov på marken uten så meget som et teppe over seg. Til slutt var hun blitt løst ut av Internasjonale Røde Kors som hadde skaffet henne en hvit lègekittel. Etter hvert var hun så havnet i Jesuit-kasernen i Klagensfurth, hvor hun i sine lyseblå bukser vel ennå holder til i ruinen, hvis hun ikke er sul- tet i hjel. Jeg så minst 20 av

hennes kvinnelige landsmenn som hadde trodd på Quisling.

Hva bokens forfatter her skriver er nytt for meg, og er kanskje en bekreftelse på at antallet falne og savnede norske front søstre er større enn tidligere antatt.

Som det også tidligere er kommet frem fikk DET INTERNASJONAL RØDE KORS frigitt front søstre fra kommunistiske fangeleirer, bl.a. i Jugoslavia. Dette etter henvendelser fra Røde Kors-organisasjoner i fangenes hjemland, - underlagt DET INTERNASJONALE RØDE KORS. Med den innstilling Norges Røde Kors hadde til våre front søstre ble det ikke rettet noen henvendelser om hjelp fra den internasjonale hovedorganisasjon, og det kan stilles spørsmål om ikke flere norske liv gikk tapt derved.

Selv var jeg ungjente på den tid, uten medlemskap i NS, silkefront eller hjemme- front.

involvert. Det er strengt forbudt for norske politiske partier å motta pengestøtte fra utlandet. Siden NKP aldri fikk noen innflytelse i norsk politikk, kan vi i dag likevel tillate oss å se på fenomenet gjennom rent historiske briller.

Det som imidlertid er mer alvorlig, er at professor Titlestad avslører at sovjetisk etterretning var tungt inne i Norge, delvis for å overvåke NKP, delvis for å hjelpe dem, men først og fremst for å ha full oversikt i tilfelle en konflikt mellom Norge og Sovjet.

Ingen vet i dag hva som ville skjedd på 1940-tallet, Forts. side 11 ➡

Erik O. Bø

Framleis vert det i det offentlege ordsiftet av og til køyrt opp med "dei harde 30-åra". Det er helst frå sosialistisk hald dette vert gjort, og det vert då gjerne i same slengen teke med visse "reaksjonære krefter" som skal spøkja bak den noverande regjeringa.

I grunnen så er vel mellomkrigstida i dei fleste høve ei rettare nemning enn "30-åra" for den tidbolken som meinest, og tek me til å orientera oss litt om det som gjekk føre seg den gongen, oppdagar me snart eit langt rikere og meir variert politisk landskap enn det me som har vakse opp etter krigen er kjent med. Mellomkrigstida var internasjonalt ei økonomisk krisetid, og dette gav seg sterke utslag også her i landet. Så sto det fram forskjellige politiske rørsler som ynskte å syna veg ut or denne krisesituasjonen, og inn på det dei meinte var trygg grunn.

Arbeidarrørsla var i desse åra langt meir revolusjonær og konsekvent sosialistisk enn i dag. Den vellukka revolusjonen i Russland var den store inspirasjonskjelda. Leiarartikkelen i arbeidartiaivisa "Tidens Krav" (som framleis kjem ut i Kr.sund N.) for den 2. nov. 1922, har såleis karakteristisk nok den trugande overskrifta "Med vaaben i haand". Her er det ikkje reising av eit nasjonalt forsvar det er tale om, men "Det er spørsmål om arbeiderklassen skal stå vaabenløs og forsvarsløs overfor de bevegde bander som overalt i verden gir sig ut for aa være samfundshjelpere; men som bare er lakeier i den internasjonale kapitalismes tjeneste". I 1921 tok det kommunistiske tidsskriftet

"Mot Dag" til å koma ut med Erling Falk som utgjevar. Rundt Falk og bladet hans kom det til å samla seg ein flokk aktive, unge og energiske sosialistar. Mellom desse finn me Trond Hegna, Trygve Bull og - John Lyng. I 1933 sluttet Willy Brandt seg til etter å ha forlatt Tyskland. Gruppa dreiv også "Fram Forlag" der det vart gjeve ut marxistisk litteratur.

Også idretten vart dregen inn i politikken. Sosialistane hadde sitt eige "Arbeidernes Idrettsforbund". På årsmøte i 1928 vedtok denne organisasjonen samrøystes fylgjande fråsegn: "Arbeideridrettsbevegelsen må være den bevegelse som utdanner de sterke kadrer arbeiderklassen kan hente sine stormtropper fra i de revolusjonære kamper som forestår, og som skal være gjennomsyret av uforsonlig hat til borgerskapet og den borgerlige idrettsbevegelse". Det hende nok at sume av arbeidarleiarane måtte "innafor murane" på grunn av ulovleg agitasjon. Ein gong skreiv "Arbeiderbladet" (9. mars 1928) m.a. "Nå - Gerhardsen tar saken med ro. Han er vant til å rusle ut og inn av fengslene for arbeidersaken". "Arbeiderbladet" hadde elles frå 1921 Martin Tranmæl som redaktør. Han var og ein kjent folketalar, og vert rekna for ein av dei fremste menn norsk arbeidarrørslle har hatt.

Det er vel nesten umogleg å koma inn på dei politiske tilhøva i denne tida utan å ta med litt om "Tidens Tegn", som då var ei av dei leiande dagsavisene her i landet. Den vart starta i 1910 av Ola Thommesen. Han var før redaktør i "Verdens Gang", men vart usamd med den økonomiske leiinga i bladet Forts. side 9 ➡

Norske kommunister ble i ett og alt styrt fra Moskva

De hadde rett, som tegnet de verste skrekkbilder av NKP

Historieprofessor Torgrim Titlestad har i drøyt ti år studert Norges Kommunistiske Partis historie med utgangspunkt i de frigitte arkivene i Moskva.

John Arne Moen har i "Nationen" (19/2-2002) gitt sine kommentarer til hva som kom frem der.

Gjennom 1930-tallet, tiåret beina en kommunistisk par- da Norge var så nær væpnet klassekamp som landet stor norsk avdeling på noen gang har vært, over- fulltid fra sovjetisk side av førte Moskva hvert år nok grensen for å støtte sitt penger til at NKP kunne norske underbruk. lønne 14-15 parti- Dette var og er ulovlig, og funksjonærer. Foruten at kunne fått alvorlige kon- man forsøkte å stable på sekvenser for alle som var

Så lenge helsen holder vil virksomheten i INO fortsette

Årsmøtet valgte enstemmig

Helge Sæther som formann

Styret prioriterer utgivelsen av "Folk og Land"

Institutt for Norsk Okkupasjonshistorie er kommet inn i en situasjon hvor sviktende helse og redusert arbeidskraft hos de aktive medarbeidere begrenser full virksomhet i den videre drift.

Dette kom frem under årsmøtet den 16. mars.

Hva avisen "FOLK OG LAND" angår ser styret på utgivelsen som en prioritert oppgave, og det vil legge forholdene godt til rette for at den vil kunne fortsette så lenge Kjell Blich Schreiner har krefter til å fortsette som redaktør. Og leserne holder bladet oppe økonomisk.

På møtet ble de vedtektbestemte saker behandlet og årsberetning og regnskap enstemmig godtatt. Etter eget ønske ville den sittende formann fratre sitt verv og ble nå takket for lang og tro tjeneste. Som ny formann ble valgt Helge M. Sæther. To nye trådte inn i styret, - Ragnvald Kolderup og Karin Matre. Varamedlemmer ble Kari Schrøder og Per Andersen.

Uten hensyn til INOs drift vil Stiftelsen Norsk Okkupasjonshistorie (SNO) fortsatt bestå og drive sin opplysningsvirksomhet. SNO arbeider for tiden med å legge det utarbeidede emneregister for "Folk og Land" ut på internett, for derigjennom å gjøre våre synspunkter mer allment tilgjengelig. SNO er stiftet av

INO, har samme formålsparagraf som INO og er opprettet for å erstatte Instituttet. Mens INO er en medlemsorganisasjon med et styre valgt av medlemmene er SNO en stiftelse som har et selvsupplerende styre.

På årsmøtet ble Bjørn Øst-

ring overrakt INOs hedersbevis for sitt langvarige arbeide med å fremme sannheten om okkupasjonstiden i direkte møter med landets fremste historikere, forskere og politikere. Bare tre medlemmer har tidligere fått dette hedersbevis. Den fra-tredende formann fikk mange lovord for sitt mangeårige virke i ledelsen og mottok en gave, det tradisjonelle vikingskip, som en takk og hilsen fra oss alle. Hakon Warendorph ledet som tidligere, årsmøtet på sin bestemte, faste og helt utmerkede måte.

Ut fra sin formålsparagraf har Institutt for Norsk Okkupasjonshistorie (INO) blant annet: Forært Universitetsbiblioteket (nå Nasjonalbiblioteket) flere tusen bøker, ferdig dataregistrert. Dermed er de tilgjengelige for forskere og historikere.

Det har avtale med Riksarkivet om levering av dokumenter og skrifter, ferdig registrert på data. Registreringsarbeidet pågår.

Det har forært bøker og opplysningsskrifter til folkebiblioteket, skolebiblioteker, m.v. over hele landet.

Det har bistått forskere, historikere, forfattere m.fl., slik at de har kunnet se norsk okkupasjonshistorie fra andre synsvinkler og utgitt - med samme hensikt - offisielle publikasjoner i over 50 år.

Det har holdt 25 foredragskvelder, der et halvt hundre historikere, forskere, forfattere m.fl. er invitert. Foredragsholdere har vært professorer i historie og andre fag, høyere norske offiserer, hjemmefrontledere, forfattere m.v. Ingen

av disse har vært NS-medlemmer.

Vi kan nevne:

Oberstløytnant Anton Olstad, professor Hans Fredrik Dahl, psykolog Anders Skuterud, professor Ole Kristian Grimnes, professor Anders Chr. Gogstad, forfatter Kjell Fjørtoft, forfatter Egil Ulateig, førsteamanuensis Tore Pryser, h.r.adv. Jan Didriksen, h.r.adv. Erik Gjems-Onstad, rektor Arne Haraldstad, styremedlem i Norges krigsbarn-forbund Anne Solheim, professor dr.med. Randolph Alnæs, tidl. Skolesjef Thorleif Øisang, tidl. Rådmann i Ski kommune, Erling Rønneberg, prosjektleder Jan Eidi, biskop em. Per Lønning, oberst I. Arvid Steen, cand.jur. Synnøve Fjellbekk Taftø, høgskolelektor Baard Borge, direktør Nils A. Butenschön, professor Arne Næss sen., forfatter/cand.philol. Aage G. Sivertsen og konsulent Heinz-Georg Windingstad.

Avisen "Folk og Land" går nå i sin 51 årgang. Bladet blir sendt til Stortingsrepresentanter, forskere, historikere, biblioteker, aviser og har noen tusentalls lesere spredt over hele landet.

INOs medarbeidere består av frivillige, ubetalte personer med en gjennomsnittsalder på vel 75 år. De har gjennom mange år utført et arbeide som ikke nok kan berømmes og selv om helsen nå er i ferd med å svikte akter de fortsatt å stå på så lenge de makter.

KAMPEN GÅR VIDERE

De siste som falt i Berlin var norske frontkjempere

Den danske avis "Politiken" utga for noen år siden en bok med tittelen "Brændpunkt Berlin". Vi gjengir noen korte dagboksblader som forteller om de siste dager i Berlin, hvor også norske frivillige var med i de blodige sluttkamper mot de sovjetiske styrker.

Mandag 23. april 1945:

"Indenfor 6 panzer-korps opstod der også vanskeligheder. SS-regiment "Danmark", SS-regiment "Norge", det franske frivillige stormregiment "Charlemagne" og en lille gruppe lettere forsøgte at bryde seg du og tilslutte sig SS-Obergruppenführer Steiner, der var ved at samle tropper af alle arter. Men det lykkedes ikke".

Søndag 29. april 1945:

"Russerne var blevet standset 700 meter fra Rigskancelliet. Atter var det udlændingene der havde standset dem.

I Wilhelmstrasse ledet de franske, Hauptsturmführer Fonet og underofficerene Vaulot og Apollot, forsvaret mot de fremrykkende russere, sammen med deres mænd. De får støtte af restene af Franco-Spaniens såkaldte "Blå Divisjon", et indskrumpet kompagni spaniere under ledelse af Hauptsturmführer Roca. Når de engagerer sig med russerne, råber de henholdsvis "Leve Frankrige" og "Leve Spanien", som om de kæmpede for deres lande og ikke for resterne af det tyske rige i de få gader, der var tilbage. I parallell-gaden Friedrichsstrasse (den sydlige del) rykkede danske og norske Waffen SS styrker frem under ledelse af Obersturmführer Illum. Den tyske Hauptsturmführer Ternoden holder Spittelmarkt med andre danskere og nordmænd. I nærkamp med håndgranater og lette maskingeværer lykkedes det at slå russerne tilbage til Hedemannstrasse, fem gader fra Rigskancelliet".

Tirsdag 1. mai 1945:

"Øst for Tiergarten, i Berlins gamle, centrale bydel ved rådhuset og Spree, var kampgrupper fra SS-regiment "Norge" gået i stilling. Der kæmpedes om gaderne Inselstrasse, Wallstrasse og pladsen Spittelmarkt, - og det lykkedes "Norge" at stabilisere fronten. Riksdagen var faldt, men der kæmpedes stadig".

"Forfatteren Dmitry Shcheglov er på vej i en jeep mod Rigsdagen. En berlinsk kvinde, hvid af kalkstøv, standser dem: - Der er nacist-ter derover. Og det var der.

Kampgrupper fra SS-regiment "Norge" havde indrettet forsvarsstillinger på 1. sal i Weinitschke-bygningen på hjørnet af Wallstrasse. Russiske soldater og underofficerer vinker Shcheglov væk - her er kampzonen, det er umuligt at komme igjennem og Shcheglov må vende om. Den dag kommer han ikke til at se Rigsdagsbygningen. Det var bare et under, at nordmændene ikke dræbte ham. For næsten samtidigt sprængtes to russiske T 34-kampvogne, der forsøgte at nærme sig Wallstrasse. Nordmændene holder al russisk fremrykning i skak. Russerne trækker sig tilbage, og åbner i stedet et artilleribombardement af nordmændenes stillinger.

De forlader førstesalen og trækker ned i luftbeskyttelsesrummene. Men heller ikke der er de sikre. Det lykkes en russisk avdeling med flammekastere at snige sig hen mod kældrene. Flammestråler med brændende benzin brøler ind i luftbeskyttelsesrummene.

De fleste undslipper gennem murgennembrydninger

Forts. side 7 ➡

FOLK og LAND

UAVHENGIG AVIS

Ansv. redaktør:
KJELL BLICH SCHREINER
Ang. telef. se siste side!

Adresse: Postboks 3239 Elisenberg, 0208 Oslo.

Redaktøren treffes etter avtale.

Abonnement: Pr. år kr. 160,- (i omslag kr. 200,-, utland kr. 240,-).

Giro: 7877.08.52594

Abonnement (6 nummer i året) løper til det oppsies skriftlig.
Annonser forskuddsbetales med kr. 2,- pr. spalte mm. Minstepris kr. 100,-.

Utgiver: INSTITUTT FOR NORSK OKKUPASJONSHISTORIE

Instituttet og fremtiden

Det er enkelte blant oss tidligere medlemmer av Nasjonal Samling som med marmor i blikket løper rundt og sier: "Jeg er fortsatt idealist, men det er tull å kjempe fortsatt. Tiden selv vil gi oss rett!" Man markerer mere optimisme enn realisme på den måten.

Det er godtkjøpsnakk å si at rettferdigheten alltid seier.

Historien viser som regel noe annet. Og det hender også at Vår Herres oppfatning av tingene ikke alltid henger sammen med våre.

Ved nøktern og sunn vurdering har vi rett til å håpe på, og tro på, at tiden gir oss sannheten. Fordi vi ønsker det av hele vår indre kraft, fordi det gjelder vår slekt og er avgjørende for hver enkelt av oss.

Sannheten, - seieren, - den ligger imidlertid i selve vår overbevisning. Idealismen i selve vårt arbeide. Den utgjør en del av vårt liv. Hva enten vi dør i en grøftkant eller ligger på lit de parade så er det idealismen gjennom vårt arbeide som skal reise mausoleet over vårt liv.

Uten større nød og savn for vårt fedreland berget vi det frelst gjennom uårene, slik at det nærmest uskadd kunne overleveres våre tilbakevendte etter fredsslutningen mellom De allierte og Tyskland. Nordmenn som kom hjem fra utlendigheten fant et folk som ernæringsmessig var i bedre stand enn det de forlot.

Veger og jernbaner var bygget, hus og gårder lå der vedlikeholdt og velstelte, gjelden var betalt og det var orden på landets økonomi. Hva mer: Jo, tross okkupasjonen og situasjonen den gang, ble det gjennomført pensjonsordninger og trygder folk i dag gleder seg over, men som etterkrigstidens regjeringer har tatt æren for.

Av alt dette kan vi ha litt å lære.

Vi må få makt til å løfte oss selv opp, gjennom den indre kraftkilde som skapte vårt arbeid i samklang med så mange tusener andre.

Vi må få makt til å tro på vårt arbeide, og viljen til fortsatt liv. For kravene til oss er fortsatt store.

Ikke minst har vi forpliktelser overfor ungdommen. Våre barn og barnebarn og barnebarnsbarn.

Alle disse som fører sin egen stille kamp på skolen og i kameratflokk, på jobb eller i sine nyervervede hjem. Alle disse som ofte synes det er vanskelig å tale ut med sine foreldre, besteforeldre og oldeforeldre om alt som smerter når det

snakkes om slekten, okkupasjonstiden og "svikket".

Sannelig, sannelig har vi forstått deres krav til oss om å gi dem noe tilbake ved å få frem sannheten om årene før, under og etter okkupasjonstiden.

Det har vi også gjort gjennom den kamp Institutt for Norsk Okkupasjonshistorie har drevet gjennom femti lange år, og som nå - under ildsjelen Helge Sæthers lederskap så langet mulig skal føres videre.

Det er likevel ingen grunn til å skjule at virksomheten nå må reduseres vesentlig på grunn av sviktende helse og redusert arbeidskraft hos de aktive medarbeidere.

Uten hensyn til INOs fortsatte drift vil for øvrig Stiftelsen Norsk Okkupasjonshistorie (SNO) fortsatt bestå og drive sin opplysningsvirksomhet.

Det samme vil "Folk og Land" som styret ser på som en prioritert oppgave.

KAMPEN GÅR VIDERE

Thorleif Øisang er død

Thorleif Øisang, - tidligere skolesjef i Ski og Bærum, er død 83 år gammel.

Hans uredde kamp for en korrekt fremstilling av norsk okkupasjonshistorie vil være kjent gjennom hans artikler i norsk og utenlandsk presse, og har langt på vei bidratt til å fullstendiggjøre det sanne historiske bilde av de fem tunge år.

Thorleif Øisang støttet aktivitetene i Institutt for Norsk Okkupasjonshistorie og deltok bl.a. som foredragsholder på et av instituttets temamøter.

Vi lyser fred over hans minne.

Tolgas største ambassadør er gått bort

Det var en sorgens dag i Tolga kirke og på kirkegården for å ære bygdens store minneord vi hørte om ham Tolga onsdag 27. mars.

Overalt i bygden fant vi sønn, Egil Storbekken, den for å ære bygdens store under sørgehøytideligheten, og det er korrekt, for som flaggene heist på halv stang under begravelsen av ham. sentral i norsk folkemusikk og allerede tidlig på dagen "Den største ambassadør trolldant Egil Storbekken samlet bygdefolket seg i bygda har hatt", var blant de

Forts. side 11 ➡

"Landssvik"-dømte kvinner og menn søkes

En dag mottok jeg et brev i posten. Brevet var fra min Bestemor. Hun ville samle barnebarna sine for å fortelle noe som var holdt hemmelig lenge, og det var at hun og Bestefar hadde vært på "feil side" under krigen. Over 50 år stillhet var i ferd med å bli brutt.

Det jeg fikk vite sammen med de andre barnebarna den gangen, og hva jeg har lært i tiden etter har utvilsomt nyansert mitt syn på NS-medlemmer/sympatisører. I likhet med dere mener jeg at den tapende parts historier er blitt utelatt i historieskrivningen, og jeg ønsker å hjelpe dere å fortelle deres historier. Jeg er utdannet dokumentarfilm-regissør ved Høgskolen i Lillehammer, og jeg vil gjerne lage en dokumentarfilm om noen av dere.

Mange av dere har valgt å tie om deres valg og erfaringer fra krigen for å bli forskånet for mobbing og trakassering, men jeg vil anmode dere om å finne frem motet i dere selv og fortelle. Jeg har sett hvor mye det kostet min bestemor å fortelle - selv bare til familien - så jeg kan bare ane hvor mye som skal til for å stå frem offentlig. Men det haster. Forteller ikke dere, vil historien nok engang bli fortalt av andre enn dere selv.

Gjennom denne annonsen ønsker jeg å komme i kontakt med noen som tror de kunne tenke seg å være med i en dokumentarfilm. Jeg sier "tror de kunne tenke seg" fordi man ikke behøver å være hundre prosent sikker. Det viktigste er at jeg kommer i kontakt med dere! Og det er de personlige historiene jeg er på jakt etter. Ikke i hovedsak måten å se de politiske valgene på, men skjebnene og livene - under og etter krigen. Ved å fokusere på dette tror jeg også at folk flest vil bli lydhøre også for den politiske delen av historien, og jeg håper derfor at filmen vil bli et skritt i retning av det dere ønsker - forståelse og forsoning.

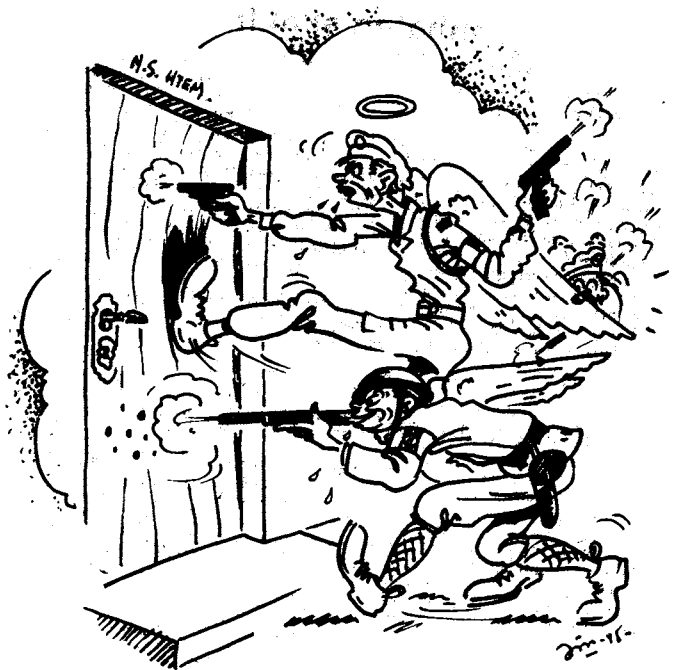
Gleder meg til å komme i kontakt - skriv eller ring.

Rebecca M. S. Padoin, Odalsgata 19, 0658 OSLO, Telefon: 41 01 88 81

Frem til det tidspunktet vi eventuelt gjør en avtale om å samarbeide med filmen, garanterer jeg taushetsplikt om deres identitet.

Slike folk skal ikke hjelpes...

Av Ingrid Sveen

Den norske film "Belønningen" skal sendes på TV, fortelles det.

Den har sitt utspring i krigstiden og handler om Reidar - hjemmefrontmannen som ikke har fått belønning for å ha gått med illegale aviser under okkupasjonen. Han er havnet som uteligger og fyllefant.

Brakkebaronen derimot, Sverre, ungikk "rettsoppgjøret" i 1945. Dette til tross for at han svingte seg himmelhøyt opp i krigsårene med arbeide for tyskerne. Han var ikke medlem av NS. I "Morgenbladet" 8. desember 1980 finner vi Bjørn Skundbergs tanker omkring filmen:

Etter en krig hvor over 50 millioner mennesker ble drept og hvor millioner ble såret, er det selvsagt slik at det overalt er lett å påvise urett. Menneskers skjebne ble jo så mangfoldige.

Interessant ved "Belønningen" er det at den er laget av en mann som er født etter krigen. Det er en ny generasjon som nå skal ta tak i historien. Pussig var det å høre en radiodebatt om filmen. Her stusset man over at medlemmer av Nasjonal Samling ble dømt, mens brakkebaronene gikk fri.

SLIK "BELØNNINGEN"

er laget, trengs mange justeringer dersom målet er å finne frem til det typiske ved krigs- og etterkrigstiden.

Heldigvis er ikke hjemmefrontfolk uteliggere. Noen - og jeg understreker noen - som var utsatt for sterk fengsling under og etter krigen, har varige skader av dette. Reidar i filmen gikk med aviser. Spannende var dette nok, men varig mén, - nei.

Filmen fremstiller det som om hjemmefrontmannen og tyskerarbeideren var motpolarer. På det stedet jeg vokste opp under krigen, var omtrent alle som deltok i hjemmefronten også i arbeide for tyskerne (ammunisjonsfabrikk).

Det går heller ikke an - slik man gjør det i filmen - å si at hjemmefrontfolk er blitt uten belønning. Diplomer og medaljer er delt ut. Ved søknad på jobb og ved valg til politiske verv, et opphold på Grini en relevant kvalitet. I promillesaker kan man få retten til å gi betinget dom dersom man har "nerver" fra krigstiden.

I forretningslivet som reklame. Så sent som den 04.09. 1980 gis det i Aftenposten et eksempel på dette. En av våre kjente revolvergutter fra krigens dager har

en annonse på 5 spalters bredde og i 35 cm høyde. En hel side domineres av annonsen hvor det heter: "M. M. flytter på skauen igjen". Sentralt i annonsen er et ungdomsbilde med alpelue og skytesak i hendene.

I forbindelse med filmen er det igjen reist spørsmål om ikke flere burde vært dømt etter krigen. Radioprogrammet den 21.11. 1980 ble innledet med Leif Justers ekle vise "Silkefront".

Å ØNSKE AT FLERE var straffet, er å snu saken helt på hodet. Tiden er for langst inne for å glatte over de kløfter som "rettsoppgjøret" skapte. Meningsløst er det at man i lille Norge dømte ca. 50.000 etter krigen. 38 ble dømt til døden. Om vi sammenligner oss med det folkerike V. Tyskland, er det pr. 01.01. 1977 dømt 6425 personer hvorav 12 til døden. Og i etterkrigstidens Norge ble de som ble dømt til døden, drept. Fra krigstiden har vi heldigvis eksempler på at folk kunne dømmes til døden både to og tre ganger og enda er de i live.

Spørsmålet som i dag burde reises, er om det finnes noen råd for å bøte på den urett som ble begått under det såkalte "rettsoppgjør". Mange burde stoppe opp et øyeblikk og tenke over dette. Tragedier i etterkrigsårene har ofte som årsak at normalt skikkelige folk oppførte seg som pøbel mot dem som var medlemmer av Nasjonal Samling.

I filmen brukes ofte skjellsordene "nazi", "nazist" og "nazidjævel" med brodd mot brakkebaronen. Som regel er disse uttrykk forbeholdt dem som var medlemmer av Nasjonal Samling, deres barn og slektninger.

PÅ DET STEDET jeg vokste opp hadde vi en brakkebaron. Han var ikke medlem av Nasjonal Samling og ingen har funnet på å

kalle han en "nazidjævel".

Hans produkter var brakkelemmer - en forløper for prefabrikkerte hus - og sviller som ble brukt i rullebaner på flyplasser. Svillene lignet de som benyttes av Norges Statsbaner under jernbaneskinner.

Noen dager før krigen sluttet brant sagbruket med hele lagerbeholdningen av brakker og sviller. Noen trodde at produktene allerede var betalt av tyskerne. Mye galt kan sies om tyskerne, men det var gutter som hadde orden i papirene. Oppgjør i "kers" med knitrende nytrykte sedler fra Norges Bank. Helt sikkert er det at brannen kom beleilig. Markedet for tyskerbrakker og sviller avtok straks krigen var slutt.

Nå hadde det seg slik at brakkebaronen også var bestyrer av den lokale brannkasse. Sagbruket ble raskt bygget opp igjen. Et bolighus hadde også gått med, men det gjorde ikke så mye. Eierne av dette var medlem av Nasjonal Samling.

MAIDAG 1945:

Ved en oppstilling av hjemmefrontkarene utenfor kom-

munegården hadde brakkebaronen/brannkassebestyreren anledning til å si noen ord. To smågutter med sykkel som ordonanser stod stramt på venstre fløy. Det ble takket for hjelpen og innsatsen.

AUGUSTDAG 1945:

En liten gutt gikk til banken for å selge 10 aksjer á kr. 50,- i A/S Mjøsferga II. Han ville hjelpe en lærer som etter 27 år ved samme skole nå var sparket ut av jobben. Hun hadde vært medlem av Nasjonal Samling.

Brev var gått til departementet fra hennes kolleger om at hun var "lærerværelsets onde ånd".

En energisk lærer var utstøtt. Et ensomt menneske skulle aldri mer ha en lykkelig dag. Nå satt hun alene uten penger, uten lønn eller pensjon. Hun håpet at ektefellen skulle slippe ut av fengslet med livet i behold.

En liten gutt ville hjelpe.

Men så hadde det seg slik at den før omtalte brakkebaronen også var banksjef i den lokale sparebank.

Han hadde teft. Han lukta lunta. Hva skal pengene for aksjene brukes til?

• Til hjelp for fru x.

• Slike folk skal en ikke hjelpe - sa brakkebaronen/brannkassebestyreren/banksjefen.

Berggrav måtte spise med grisene

"Folk og Land" har flere ganger fått tilsendt brosjyrer og avisutklipp fra USA som har tatt sikte på å informere amerikanere om forholdene i Norge under okkupasjonen.

«Forfatteren» og løgneren Isak Nilsen må vel være den som slår alle rekorder i uetterretteligheter. I en brosjyre: "Norway under the Nazis" skriver han:

"De fleste av pastorene og biskopene ble sendt til en fangeleir i nærheten av Kristiansand, og de ble torturert på den mest djevelske måte for å få dem til å slutte seg til Quislings parti. Hver dag

ble de pisket og somme tider ble pinner stykket under neglene på dem.

Vår ledende biskop, Eivind Berggrav, ble anbrakt i et grisehus og måtte leve sammen med grisene og spise med dem. To timer hver dag ble han tvunget til å crawle på maven rundt og rundt i svinestien. Det er et under at han overlevet denne torturen."

Om minene i Oslofjorden heter det at ingen av de tyske skip ville ha kommet igjennom, hvis ikke Quisling hadde anbrakt sine spioner ved feltene.

En NSUF-gutts eventyrlige liv etter hat og forfølgelse i Norge

"Jeg har skapt flere jobber og mer velstand i Nicaragua enn hva Norad har klart med sine milliarder gjennom 20 år".

Hvor ofte har vel ikke vi som kjente Egil Høigjelle ønsket oss et gjensyn med denne ekte tjuagutt fra Bergen, frontkjemperen med de "ni liv", nasjonalisten og den evige optimist og NSUF-ildsjel.

Mange historier har vi hørt om han i ettertid, til dels sterke, fantastiske historier som vi har hatt vansker med å fatte.

Nå har en seriøs journalist i "Bergens Tidende", Terje Valestrand, besøkt Egil Høigjelle. I Nicaragua. Han fikk meget ut av besøket. I "BT"s søndagsutgave 28. april skriver han bl.a.

I dag er han multimillionær i både dollar, kroner og ikke minst cordobas. Med bakgrunn som frontkjemper og to års kveldskurs på Anth. Johannesens Handelsskole.

For dette er historien, som Hitler ville sagt, om Viljens Triumf. Om Isak Sellanraa i tropisk klima.

Den tapre soldat

8. mai 1945: I Bergen er det jubel. Det flagges i byen og på havnen. Krigen er slutt. Tyskland er knust.

Men på Bornholm i Østersjøen faller bombene fortsatt fra russiske fly. Den tyske kommandanten på den danske øya nekter å overgi seg til andre enn vestmaktene. Til slutt må han likevel gi seg. Styrken hans av unge gutter uten felterfaring blir fanget av den Røde Hær.

En 17 år gammel bergenser slipper unna - i en stjålet båt - til Sverige. Han avslutter sin krigsinnsats med fullt magasin.

Hjemme i Bergen blir han likevel stilt til rette for sitt valg, og havner på Ilebu, som de fleste andre frontkjemper.

«Min mor, Hilda, som var skuespillerinne, gråt en voldsom gråt for meg.

I solidaritet med sin sønn meldte mor seg inn i NS i april 1945, en heller original beslutning. Alt dette gjorde inntrykk på de rette myndigheter. Jeg var for ung, jeg fikk betinget straff.»

Nå kunne derfor Egil Høigjelle begynne på det vi i

raushet må kalle en allsidig yrkeskarriere. Det startet hos J.O.Jæger, et gatekryss for mor og hjem.

Ikke akkurat beskjeden

Det fine med Nicaragua, innskyter han under lunsj, er at ingen vil arbeide, men alle vil stjele av utbyttet. Og siden de er så elendig til å organisere, blir det ingen mafia. Bare småkjeltringer, og dem kan vi hankses med. Så ler han rått og kjefter grovt på kvinnen som kommer med kaffe. Det er intet utpreget bedriftsdemokrati for hans nær 200 ansatte, verken i fabrikken, eller på jordene.

Jeg skal si deg, sier han tungt lent over bordet, - jeg har skapt langt flere jobber og mer velstand her i Nicaragua enn hva Norad har klart med sine milliarder gjennom 20 år! Med velferd mener han medisiner og legemidler, det er det han har gjort sin formue på.

Fyndordene understrekes med faste slag i bordplaten, med en neve som begynte tom, men som nå forvalter enorme verdier.

Etter mange lange år føler han seg nå også godtatt i det lille norske miljøet i Managua. Hver jul og 17. mai er han en velkommen gjest på ambassaden, med norsk servering. Det har ikke vært vanlig kost for gamle nazister. Som attpåtil mener det samme i dag.

Jeg er nasjonalist, ja, en norsk nordmann fra Norge!

Videre uttalelser om innfødte nicaraguanere og andre fastboende i varmere strøk, understreker at barnetroen står ved lag.

Ingen småbruker

Jeg bryr meg ikke om penger. Sier mannen som de siste årene har brukt sin oppsparte pensjon på 14 millioner kroner(!) til å kjøpe 13 gårder med 20 000 mål og til sammen 1200 kyr.

Takket være en raus konsesjonspolitikk og ingen bolig- og driveplikt, kan storfolk med penger slå under seg store landområder, drevet av husmenn på elendig lønn. Uten håp om en fremtid, for seg eller sine barn.

Enhver mann må ha en finca og en venninne på si, flirer han mens vi cruiser i en voldsom firehjulstrekker gjennom kratt og våte elveleier. Selv har han altså 13 bruk. Hvor mange vennerinner han har, blir for oss ren gjetning. Man barn er det blitt.

Gårdsdriften er bare en hobby, en morsom investering. Det er eldstesønnen Harald, resultat av en eventyr på si, som skal overta. Så er da kyrne brennmerket med to H'er i kryss, i et bumerke som minner stygt om hakekorset.

Det har jeg ikke tenkt på før du sier det nå, gitt...

Slekters gang

Det er også en ren tilfeldighet at vi skriver 9. april den dagen Bergens Tidende besøker en mann som ønsket tyskerne velkommen denne dagen, i 1940. Da var han 11 år og gikk på Nygård skole.

Etter krigen var det ikke lett å bære byrden "landssviker", verken i Bergen eller i landet for øvrig. Ryktet gikk som oftest foran mannen, som fikk nei når han spurte

om jobb. Den ene arbeidsgiver fulgte den andre; nei til nazister. På "Statsraad Lemkuhl" ble han også avvist, selv om kapteinen sa han satte pris på guttens disiplin.

Med penger fra tante Sofie Høigjelles Eftf. Pølsefabrikk i Krinkelkroken, kjøpte han billett til Argentina. Alle nazisters nirvana, den gangen.

Livet gikk sin gang. Han møtte Birgit, datter av en nazipamp på flukt, og måtte gifte seg med henne. De fikk tre døtre og et ekteskap som varte 18 år.

Slaget på Flesland

I 1954 var Egil Høigjelle 25 år, utdannet elektrosveiser. Spansktalende. Han reiste hjem til Norge, til Bergen for å prøve seg på nytt.

Nå var vel krigen glemt? Nei, den var nok ikke det.

Han gikk fra jobb til jobb, men måtte slutte ettersom ryktene om hans fortid fulgte med på lasset.

Under utbyggingen av flyplassen på Flesland fikk han jobb som lastebilsjåfør. Kjørte masse døgnet rundt.

Her var det én mann som plaget meg gjennom et helt år. De andre lot meg være i fred, jeg gjorde jo jobben min. En natt røk vi to sammen i voksent basketak, om en bagatell. Men jeg var så sint at jeg nesten slo mannen i hjel med en stein. Han tok til tårene, jeg tok til vettet, men begge måtte slutte i jobben.

Etter dette skjønte jeg at Norge ikke var ferdig med krigen, med dem som valgte den andre vei. Jeg tok familien med, emigrerte til Canada, og har ikke bodd i Norge siden.

Eventyret ute

Det er en klisje å kalle Egil Høigjelle en eventyrer. Noe bedre ord finnes likevel ikke.

Nå starter en reise og et yrkesliv gjennom Canada, USA, Guatemala, Honduras, El Salvador og ender i Nicaragua i 1967. Han jobber som revisor, smed, salgsmann, regnskapsfører og telefonmontør.

Men fru Birgit blir lei og

reiser hjem til Norge. Egil blir, han finner seg en tysk kone, som jobber for en kjemisk bedrift i Somoza-familiens diktaturstat.

Når en handelskandidat fra Bergen treffer en kjemingeniør fra Berlin, ja, da starter de selvsagt sin egen fabrikk, farmasiselskapet Panzuma.

Det går så det griner i et land som er avhengig av USA i alt. Der ethvert egenprodusert produkt blir en pengemaskin.

Nicaragua var et land for det gode liv under Somoza. Han var en bra mann som bare ville det beste, mener Høigjelle fortsatt. Ikke alle var enige idet, og sommeren 1979 gjorde sandinistene revolusjon. Det ble straks verre tider for en gammelnazist og bedriftseier.

Hustrudrapet

Jeg vet hvem som drepte min kone. Det var ikke jeg!

Likevel, da hans kone og en annen kvinne ble funnet drept i huset en blodig dag i 1982, ble Egil Høigjelle arrestert.

For andre gang i mitt liv ble jeg uskyldig sperret inne, bedyrer han.

Ble trakassert som kapitalist og borgerlig, men de fikk ingenting på meg. Jeg ble frikjent, for jeg erklærte meg som sosialist (!).

Hvem var morderen?

En tulling fra nabolaget her. Han var ruset, på jakt etter penger. Jeg vet ikke om fyren lever lenger.

I påvente av demokrati og bedre konjunkturer emigrerte Høigjelle over grensen til Costa Rica. Her ble han, som mange andre pengefolk, til sandinistene ble feid ut av alle posisjoner i Nicaragua. Det var i 1990.

På'an igjen, på Viagra

Det går så det suser for Egil Høigjelle nå. Ikke minst takket være hans egen Viagra, eller *Fiable*, som han kaller de små pillene som gjør så store under. Siden de er identiske med giganten Pfizerers produkt, ligger han i krig med dem. Imidlertid finnes det ingen lisensavta-

Forts. side 11 ➡

Slik treffes tidligere fiender

**Et møte mellom en Wiking-soldat
og en sovjetisk major
En beretning i heftet "Unser Wiking-ruf"**

Det var på slutten av året 1947. Jeg reiste med min hustru østover til den sovjetiske okkupasjonszone. Den gang var det fremdeles mulig å reise inn uten grensebevis, selv om det nok var vanlig med en streng kontroll ved grensen. Men tilbaketuren var mer problematisk. Man fikk billetter bare for opptil 30 kilometer avstand. Det var derfor nødvendig med en attestasjon fra det sovjetiske militærkommandatur. Jeg reiste da med min hustru til Glauchau for å melde meg ved kommandaturet.

Jeg ble vist inn på kontoret til en sovjetisk major. Min hustru ble sittende på en benk i forværelset. Majoren var en nokså tykkfallen herre med godmodige øyne. Han snakket ganske godt tysk. Jeg ba ham om en reisetillatelse til Bad Kissingen.

Til å begynne med dreide majoren samtalen inn på nokså dagligdagse emner. Men så spurte han meg: "De var sikkert også soldat?" Jeg svarte naturligvis Ja. "Ved hvilken enhet var De?", spurte han videre. I brøkdelen av et sekund gikk den tanken gjennom mitt hode, om jeg skulle si sannheten

eller ikke. Jeg bestemte meg for sannheten og sa: "Jeg var ved divisjon WIKING". Da stod han langsomt opp, så meg fast i øynene, rakte meg hånden og sa på sitt noe gebrokkent tysk: "Wenn ich hätte Hut auf, ich möchte zienhen vor Ihnen". (Hvis jeg hadde en hatt på, ville jeg tatt den av for Dem".) Derpå ønsket han meg god reise.

Først senere ble jeg meg riktig bevisst hva møtet med denne sovjetiske major innebar.

Red. kommentar:

I Norge ble de overlevende norske frivillige i Divisjon Wiking mistenkeliggjort og forsøkt dømt som "krigsforbrytere". Den sovjetiske majoren visste bedre. Han hilste med respekt den tidligere motstander, som hadde kjempet ridderlig og tappert i den berømte divisjon.

Også amerikanerne som møtte våre retirerede tropper i Østerrike i mai 1945, ropte: "Hello, divisj'n Weiking!" En tysk Wiking-soldat sa det slik: "Man kunne nesten tro at det var vi som hadde vunnet krigen!"

NB. "divisj'n er en gjengivelse av amerikansk uttale.

ÆRESMUREN NARVA!

"Narva! Ordet omfatter en sverd.

uendelighet av heroisme vist av europeisk ungdom. Skulder ved skulder sto de her, nederlendere og flamer, nordmenn og vallonere, dansker, svensker og estlendere, latviere og tyskere. Angrep på angrep ble slått tilbake..." (utdrag av en tale i general Steiners begravelse i 1966).

Som kjent var general Steiner kommandør for III Germanske Panserkorps hvor Rgt. Norge var med.

I mer enn 7 1/2 måned kjempet panserkorpset ved Narva mot totalt overlegne sovjetstyrker. Det sier mye om kampene og resultatet at både Steiner og sjefen for divisjon Nordland, Fritz von Scholz, ble tildelt den høye og sjeldne utmerkelsen ridderkorset med ekeløv og

Blant de tusener av falne var både Von Scholz og Rgt. Norges kommandør Arnold Stoffer.

For å minnes kampene og hedre de som ofret livet sitt har estiske myndigheter etablert en stiftelse for utbygging av det de kaller et krigshistorisk memorialkompleks. For enkelthets skyld har vi kalt det for "Minnelund". Til formålet er det fredet et større område. Området omfatter en del av de gamle slagmarkene. Innen området er det også et minnesmerke over 39.000 falne sovjetsoldater.

Innen området blir det også rehabilitert en gammel kirkegård som i 1944 ble fullstendig pløyd opp av bomber og granater. Rundt kirkegården ble det satt opp

en granittmur som tas i bruk som en æresmur. Her får et fåtall av de falne hver sin tavle i sort granitt. Muren er primært satt opp for falne estlendere. Det var ca. 10.000 som falt i direkte kamp, så selv av estlenderne blir det bare med et lite antall. Vi blir vist den store ære å få med de falne nordmenn fra Rgt. Norge. Foreløpig er satt opp 120 slike tavler som bildet viser et utsnitt av.

I likhet med nordmennene får også svensker og dansker anledning til å få med tavler over falne. Det arbeides nå med å realisere dette.

Muren er bare en del av memorialkomplekset som estlenderen håper skal bli et turistmål. Devisen for foretaket er "Her kjempet Europas folk".

Tavlene gjelder falne fra Rgt. Norge. Det er tilfeldig at det dreier seg om denne enheten. Det kunne være mer eller mindre tilfeldig i hvilken enhet frontkjemperne havnet i, og det var tilfeldig hvor de forskjellige enheter kjempet. Vi mener at tavlene på æresmuren blir et fremtidig symbol over norske frontkjemperes innsats og offervilje i kampen for Norge og Europa. Vi håper derfor på fortsatt støtte.

Bidrag kan sendes til Minnelund, c/o Knut Baardseth, 2335 Stange, konto 0530 23 66375. Girotalong følger dette nummer.

Mit navn er Sverri Müller Johannesen, jeg er 20 år, jeg kommer fra Færøerne, men bor i Danmark.

Jeg interessere mig meget for 2. Verdenskrig, og de Dansk og Norske SS frivillige.

Jeg er medlem af samenslutningen og veteranforeningen "Fællesskabets Mindelund af 1969", og det tyske "Volksbund Deutsche Kriegsgräberfürsorge".

Jeg har haft kontakt til mange veteraner, men mest Danske, der i blandet: Søren Kam, Svend Larsen, Eric Brörup, Sverri Djurhuus.

Jeg ville blive meget glad

Kære alle der læser dette brev:

vist jeg kunne få kontakt til nogle Norske frontkjemper. Samtidig med at jeg interessere mig for de Norske og de Dansk frivillige, så er jeg meget interesseret i at vide noget om de Færøske og de Islandske frivillige. Jeg ved at der var 5 Færinger i SS:

Sverri Djurhuus (Rottenführer, Freikorps Danmark)

Richard Joensen, (Sturmmann, Døde den 03.05.1944, faldt ved Narwa, deltog også i Finlands-krigen)

Johannes Tøftum, (Døde den 01.09.1943, faldt ved Narwa)

Laivur Restorff (formendtlig Wiking ab 1944)

Carl Sofus Johan Hansen (Kom fra Thorshavn. Deserterede i 43/44)

Er der nogen der kender eller har stødt på, et af disse navne?

Vist nogen svarer på mit brev, vil jeg gerne spørge dem hvorfor de meldte sig som Østfront Frivillig, eller hvorfor de melde sig til den Tyske hær? Jeg vil hellere

høre det fra de frivillige selv, end at læse det i en bog.

Og vist nogen svare må de godt fortælle lidt om hvor de var, og hvad de lavede under 2.VK.

Jeg samler også på billeder, der er signerede af veteraner, så vist nogen har et billede liggende, ville jeg blive meget glad vist de vil sende et til mig.

Jeg håber at høre fra Jer!

Med Venlig Hilsen
Sverri Müller Johannesen
Kongensgade 4 A ST TH
DK-9400 Nørresundby
Danmark

Hva er Nuav?

Nuav (Norge Under Andre verdenskrig) er Norges største Internett-side som tar for seg Norsk krigshistorie i perioden 1940-45. Vi streber etter en nøytral fremstilling av hendelser, basert på arkivmaterieell, vitneobservasjoner, bildematerieell, samt effekter brukt under krigen. Vi er derfor like imøtekomende mot alle veteraner, både allierte, tyske og norske frivillige på begge sider. Alle har sin viktige historie å fortelle, og kan få på plass viktige biter i krigshistorien vår.

De ansvarlige i Nuav, er driftsleder og ansvarlig redaktør Kurt Monsen, medarbeider Bjørn Jervås som er spesialist på Waffen-SS, Nasjonal Samling, og festningsanlegg i Norge. Simon Orchard, opprinnelig fra England, er spesialist på engelske operasjoner i Norge og har interesse for bergjegere, sovjetiske styrker i Norge, osv. I tillegg har vi knyttet til oss en rekke spesialister og historikere og andre med interesse for emnet. Disse medarbeiderne kommer både fra Norge og utlandet. (Australia, Russland, England etc.).

Er Nuav seriøs?

Nuav er støttet av Bergen Kommune (Kulturbyen 2000), O.Kavli og Knut Kavlis allmenntilgjengelige fond samt Eugen Nielsens fond. Vi har også et samarbeid med Høgskolen i Bergen og UIB. Vi har vunnet over 20 internasjonale priser for innhold og design, og vi har blitt positivt omtalt i BT, Bergens-Avisen, Fædrelandsvennen, Aftenposten, Computer og Sydvesten.

Vi er Norges største internett-side om andre verdenskrig, og ser på vårt besøkstall som en bekreftelse på at vi gjør en god jobb. (Pr. 03.02.2002 hadde vi ca. 134 000 besøkende!)

Som nevnt, er Nuavs primær oppgave å formidle krigshistorien, men en viktig sekundær oppgave er å ta

vare på bilder og dokumenter. Vårt store bildearkiv inneholder mer enn 4500 unike bilder, vi har også mange dokumenter, bøker, og svært sjeldne gjenstander som er blitt donert til Nuav av veteraner som støtter prosjektet.

Når det gjelder historiske gjenstander til vårt arbeid, er vi interessert i aviser, bøker, dokumenter, bilder, plakater, uniformer, hjelmer, medaljer og stort sett alt annet som er relatert til andre verdenskrig, både engelsk, norsk og tysk materieell. Donerte gjenstander er sikret et trygt hjem, samt at de vil, så langt det er mulig, bli presentert i artikler.

Alle effekter, dokumenter og bilder som vi mottar, blir først scannet inn på datamaskin (såfremt dette er mulig), deretter blir originaler lagret forsvarlig i arkivet eller safen til Nuav. På denne måten sikres gjenstander for ettertiden, samt at vi har registrert dem elektronisk.

At et objekt blir registrert elektronisk, gjør at bilder og skriv lettere kan sendes til andre historikere, forfattere, aviser, med mer, uten frykt for at originalen skal bli ødelagt eller komme bort.

Dokumenter med navn kan, om ønskelig, holdes utenfor enhver publisering, navn kan sladdes dersom dette er ønskelig. Vi er 100% diskret med materiale som ikke ønskes publisert, vi har flere dokumenter som er donert, som ikke kommer til å bli publisert etter ønske fra tidligere eier. Dette betyr at vi også tar vare på ting som vi ikke kan publisere.

Hva kan veteraner bidra med?

Vi vektlegger å fortelle historien slik den faktisk var, og følger ikke nødvendigvis den offisielle historieskrivningen. Vi ønsker å belyse alle sider og nyanser på helt nøytralt grunnlag, for dermed å komme nærmere sannheten. Først og fremst kan veteraner vi intervjuer,

gi førstehåndsinformasjon og beretninger som er svært verdifullt for oss som ikke har opplevd krigen. I tillegg til dette, er det flere veteraner som har uniformer, medaljer, bøker, bilder og dokumenter som de har gitt Nuav tillatelse til å ta bilder av eller kopiere. Noen velger også å donere krigsmaterieell.

Hva kan vi bidra med?

Vi er flinke på å utforme og promotere nettsiden vår. Vi har et utstrakt kontaktnett, som kan hjelpe veteraner i spørsmål vedrørende krigen. Vi kan raskt publisere intervjuer, bilder, osv., fordi vi ikke er avhengig av trykking og distribusjon. Dette medfører at flere kan få fremlagt historiene sine uavhengig av bokutgivelser og avisintervjuer, som i alle år har vært den eneste muligheten til å bli sett og hørt.

Internett gir oss muligheten til å publisere historier som ellers ville ha gått i glemmeboken, vi føler derfor at vi gjør en svært viktig jobb mht. å bevare alle aspekter av norsk krigshistorikk.

Hvordan kan man lese artikler i Nuav dersom man ikke er tilkoblet internett?

Dersom du har lyst til å lese artikler fra Nuav, kan du skrive til oss, vi vil da sende deg en liste over artikler som er tilgjengelig på utskrift. Du vil da få muligheten til å få ønsket artikkel tilsendt gratis.

Vi vil imidlertid anbefale seg å oppsøke noen som har datamaskin, og sjekke våre internett-sider. Større biblioteker har slikt utstyr tilgjengelig, og kan hjelpe deg videre.

Du skal uansett ikke være redd for å kontakte oss dersom du lurer på noe!

Vår adresse:

Nuav
V/Kurt Monsen
Monrad Mjeldesvei 39c,
N-5161 Laksevåg

Telefon (privat):

55 34 04 16
(15:00-18:00 alle dager)
E-post: mail @nuav.net

Olga Bjoner...

Forts. fra side 12

blad som vår tids ungdom, og då spesielt dei unge kvinnene, kunde havt uendeleg godt av å lese.

Arbeidet i okkupasjonsåra førde til dom og straff for dei mest nasjonale og fridomselskande. Olga Bjoner var ein av dem. Då den politiske hemnaksjonen tok til i 1945, måtte ho få sin harde snert.

Når skal ho som ved sitt arbeid *skapte* bondekvinnerørsla i Norge, når skal ho få den heder og oppreisning ho har fortent?

Eg sender spørsmålet til kvar einskild av dei mange, mange, i land og by, som kjente henne og har samarbeidd med henne i bondeorganisasjonene. Og eg sender det til dem som i dag sit i dei styrande organ for Norges Bondekvinnelag. Når vil laget vedkjenne seg sitt opphav? Kor lenge har de tenkt å kripe for desse folka som gjennomførte pøbeljustisen etter krigen?

Når kommer...

Forts. fra side 8

Oslo/Akerhus SUF og dessutan rørsla sin "sjefsideo-log" skriv om "NKP - det radikale alternativ i Norge", Reidar T. Larsen om kommunismen. Om kommunist-avisa FRIHTEN heiter det her, at den "tross sin grunnleggende småborgerlighet har flere leselige, jordnære og virkelig revolusjonære artikler enn ORIENTERING" (S. F.'s organ). Men formannen i NKP, Reidar Larsen, får tittelen "en snuskete liten liberaler". Redaktøren for UNGSOSIALISTEN er Astor Larsen, og bladet er elles krydra med Mao-sitat. Når det gjeld Trond Øgrim kan det dessutan vere grunn til å minna om kva han for ei tid sidan sa i et intervju med ungdomsavisa ABC, nemlig at "Jeg ser det som min forbannede plikt å bryte norsk lov". (ABC nr. 1/68).

De siste som falt i Berlin var norske...

Forts. fra side 2

til kældrene i andre huse. En af deres underofficerer, Unterscharführer *Danner*, skaffer mad, så *nordmændene* kan slappe af et øjeblik i nabohusene. Men pludselig er russerne over dem igjen og *nordmændene* smider køkkengrej, mad og cigaretter fra sig og rykker kæmpende tilbage til Kleinen Kurstrasse. *På intet tidspunkt er russere og nordmænd længere end 10 meter fra hinanden.* Men angrebet tager af i styrke, og *det lykkes nordmændene at holde de nye stillinger indtil de får ordre om at deltage i det store udbrudssforsøg fra Berlins bymidte*".

Onsdag 2. mai 1945:

Her nevnes for siste gang de

norske frontkjemper:

"Resterne af Tiger-afdeling 503 spredtes også. En flok på 50 mand fra SS-regimentene "Danmark" og "Norge" fulgte et stormskyts, der vendte om og kørte langs Schiffbauerdamm i retning med Lehrter Bahnhof. De kom ikke langt.

Ved Albrechtstrasse ble stormskytset ramt og eksploderte".

De sovjetiske styrker måtte holdes lengst mulig vekk fra Norges grenser.

Inntil de aller siste dager før kapitulasjonen fant vi derfor kjempende nordmenn, som tilslutt ga sitt liv i kampen for et fritt Norge.

Nærmere 8000 frivillige, norske gutter sloss mot bolsjevismen.

Fjern skampletten på deres våpenskjold

Wilhelm R. Ovind i Drammen har gjennom alle år kjempet våre frontstøttesaker. Mange harmdirrende brev har han skrevet til Norges Røde Kors som har sitt kontor i Hausmannsgaten 7, i Oslo.

Vi har fått et kopi av hans siste skrivelse, datert 7. mars 2002.

Her finner vi følgende:

Nær sagt alle norske borgere betrakter *Røde Kors* som en flott humanitær organisasjon.

Men for informerte, og de som ellers følger med, har Norges Røde Kors fått noen skampletter på sitt våpenskjold, eller risper i lakken.

Grunnen er selvsagt organisasjonens fordømmelse, ved å kalle frontstøstre for landsforrædere, og så la dem bli straffet. Intet annet land hvor Røde Kors er, gjorde noe slikt dumt.

Norske frontstøstre hjalp alle sårede, det være seg sovjetiske soldater, som finske, norske, svenske eller soldater fra andre land.

Det kom frivillige fra mange land i Europa som ønsket å bekjempe den verste "ideologi" i verden, nemlig den bolsjevistiske.

Helt fra 1917 til 1989 måtte folk leve under et slikt styresett som drepte flere enn noe annet styresett.

Frontsykepleierskene gjorde jobben sin i de verste trefninger, og mange omkom i kampene. Dette var idealisme på det høyeste.

De var helter, ikke landsvikere. Noe enhver burde skjenne. De hjalp finnene i deres fortsettelseskrig mot Sovjet, og andre steder.

Astrid Nøkleby Heiberg som var sjef for Norges Røde Kors burde selvsagt beklaget dette, og gitt frontsykepleierskene full oppreisning og erstatning. At den samme Astrid Nøkleby Heiberg nå er vraket i det internasjonale Røde Kors, er

meget bra. At en humanitær organisasjon kan bruke et slikt hatefullt menneske er helt utrolig. Men nå er det kvitt henne for godt. Og flott er det.

Vil be Norges Røde Kors ordne opp i denne sak. Hvis ikke, send dette brev til Røde Kors hovedkvarter. Da vil de måtte be Det Norske Røde Kors om å la frontsykepleierskene få full oppreisning.

Hvis Astrid Nøkleby Heiberg ønsker å hate noen burde det være alle forretningsfolk og deres ansatte som stod i køer for å få job-

be for okkupasjonsmakten fra 1940 til 1945. De tjente seg rike på å bygge flyplasser og festningsverker for tyskerne, men da de ikke var medlem i NS, ble de ikke straffet. Det var disse som var de virkelige landssvikere, ikke frontsykepleierskene som utsatte seg for å bli drept for å hjelpe sårede og døende. Nå er det 57 år siden krigen sluttet. Burde ikke skampletten på Det Norske Røde Kors våpenskjold nå bli rengjort?

Med vennlig hilsen
Wilhelm R. Ovind

Sauer iblant oss

V. O. Lunner

kon Hoff.

"Det er bare et skritt fra den Tarpejiske Klippe til Capitol." Dette er riktignok en fri omskrivning av det gamle sitat, men det har stor gyldighet når det gjelder de menn i Arbeiderpartiet som ødela hele vårt forsvar i de siste decennier før den 9. april 1940.

Nygaardsvold og hans regjering slapp RIKSRETT etter 1945. Han selv fikk i stedet BORGERDÅDSMEDALJEN I GULL. (I likhet med tidligere statsminister Einar Gerhardsen). Dette mest for derigjennom å reise denne regjering, utgått fra Arbeiderpartiet, en gloriøs plass i Norgeshistorien. Folk glemmer nemlig så hurtig.

Men det må likevel ikke glemmes at det var disse mennesker som fra hin tid i 1930-årene og fremover - da Arbeiderpartiet var *revolusjonært* - ble dømt av Lagmannsretten 6. juni 1924 (stadfestet av Høyesterett) for å ha sabotert *vårt militære beredskap*. (!)

Her ble Einar Gerhardsen dømt til 75 dagers fengsel. Det samme fikk Rolf Hofmoe, A. Arnesen, M. Bergseth, A. Kristiansen og Haa-

90 dagers fengsel fikk A. Zackariassen mens Nils Hønsvold, Haakon Meyer, Martin Tranmæl og Oscar Torp fikk hver 5 måneders fengsel.

8 av de tolv tiltale, blant disse Hønsvold og Oscar Torp, ble dessuten fradømt retten til å gjøre tjeneste i rikets krigsmakt for 10 år.

Einar Gerhardsen ble som kjent statsminister og Oscar Torp forsvarsminister, (Sic!) samtidig som de mindre koryfeer ble anbrakt i nøkkelstillinger i inn- og utland.

Men det norske folk som hadde valgt disse menn klappet begeistret. Det kjente ingenting til historien om sauene til Panurge: "Moutons de Panurge", benyttes som betegnelse på mennesker som blindt gjør efter det som andre gjør foran. På en reise ble han grovt fornærmet av en kveghandler. Dindenant. Men Panurge tok denne hevn: Han kjøpte en sau av Dindenant og kastet den på sjøen, slik at de andre sauene var vitne til dette. Straks sprang alle sauene samme vei, og kveghandleren ble ruinert.

Hvor mange slike sauer har vi ikke i blant oss?

Når kommer revolusjonen?

Av K. H. K. Narvik

Herr redaktør.

Jeg har fått "Folk og Land" gratis tilsendt noen ganger, men vil nå abonnere på bladet. Avisen er jo kjempegod og hadde folk rundt omkring her visst om at den eksisterte, ville mange, mange abonnere. Jeg har i flere år hatt liggende et stenilert "Forslag til politisk plattform for Sosialistisk Ungdomsforbund". Forfattere er Tor Mostue, Trond Øgrim og Sverre Knutsen.

Innhaldet i dette dokumentet er slik at det bør studeres av alle politisk interesserte, men her får det greia seg med eit par smakebiter: "SUF" står på det standpunkt, at sosialismen bare kan gjennomføres ved en revolusjonær omvelting av det kapitalistiske samfunn. Bare en brei bevegelse av det arbeidende folk kan ta kontrollen over produksjonsmidlene, knuse monopolkapitalens makt over folket, knuse kapitalens byråkratiske stat og opprette folkets egne, demokratiske maktorganer. Disse får nødvendigvis form av arbeiderklassens demokratiske diktatur, som er demokrati for folket - diktatur over Kapitalen." Lenger nede finn ein, at "SUF avviser alle strømninger som går inn for kompromiss med sosialdemokratiets ledere og sosialdemokratisk tankegang: venstresosialdemokratene som avviser nødvendigheten av revolusjon, og sovjetrevisjonistene og deres tilhengere som forsvarer sovjetledernes knefall for imperialismen og kapitalen." Ei seinare pressemelding tyder på at dette framlegget no er vedteke av organisasjonen.

Også SUF's organ UNGSOSIALISTEN fortener ein visitt. Eg skal her ta for meg ein del av innhaldet i nr. 4/68. Noko av det fyrste ein merkar seg, er namna over leiarartikkelen med portrett av Marx, Engels, Lenin, Stalin og Mao. Sverre Knutsen skriv om "Maiopprøret i

Frankrike og lærdommene vi må trekke". Her får me m.a. vite, at "Frankrikes Kommunistiske Parti er ikke proletariatets parti. Det er tvert i mot så gjennomsyra av opportunisme og revisjonisme, at det rett og slett spiller en kontrarevolusjonær rolle". Vidare gjev bladet att eit resolusjonsframlegg som har vorte samrøystes vedteke på medlemsmøte i Bergen for SUF. Under avsnittet "Vi erkjenner" heiter det her som punkt e: "at bare folket, ledet av arbeiderklassen med arbeiderklassens revolusjonære parti i spissen, i en revolusjonær situasjon er bevæpnet og er villig til å bruke de maktmidler som er nødvendige, vil det være i stand til å styrte den besittende klassen og det statlige undertrykkelsesapparat den har til rådighet. VÅR FREMSTE OPPGAVE ER Å BYGGE OPP ET STERKT, ENHETLIG MARXISTISK-LENINISTISK PARTI I NORGE." Som ei konkret arbeidsoppgåve vert nemnt "å avsløre politivesenets klassekarakter ved lovlige, og dersom situasjonen tilsier det, ulovlige politiske aksjoner."

"Levende fossiler i norsk samfunnsliv" er tittelen på ein lengre artikkel av signalaturen Muntzer. Her er det kyrkja, dei kristeleg organisasjonane og monarkiet som vert handsama. Forfatteren har ei ganske merkverdige oppfatning av tilhøva i visse landsluter. Han skriv såleis at "På Sør- og Vestlandet, der samfunnsforholdene er gammelmødige og religionen sterk, får den ukristelige arbeider ingen jobb, og småbyens opposisjonelle element blir frosset ut." Elles løyner han ikkje kva som kjem til å henda om desse krinsane nokon gong skulle få makta i landet: "... vi skal feie vekk folkets fiender og deres hjelpere som konger, prester og annet søppel og rask på kjøpet."

Trond Øgrim - formann i
Forts. side 7 ➡

Dette bør...

Forts. fra side 1

- og stabla så "T.T." på beina i løpet av berre nokre veker. I 1917 overlet han redaktørstolen til sonen Rolf. Politisk vart bladet talerøyr for Frisinnede Venstre (senere Fr.s. Folkeparti), men kom også til å nærma seg Fedrelandslaget og Nasjonal Samling ein del. Eit anna dagblad, bondeorganet "Nationen", vart sett i gang i 1918. Her var den dyktige presse mannen Thorvald Aadahl redaktør. Bladet tok under hans leiing skarp avstand frå den revolusjonære arbeiderrørsla, og hørde heime i det me kan kalla den nasjonale fløya. Aadahl, som døydde i 1962, var også stor som forfattar. Den som har lese "Gårdsklokken" og "Efterklagen" vil seint kunne gløyma den fine stemninga som der møter ein. Satiren meistar han mot det fullkomne i "Skumring over Makrellbekken".

Ei av dei store nasjonale stridssaker i mellomkrigsåra var spørsmålet om Noregs rett til Grønland. "Noregs Grønlandslag" vart skipa i 1926, og fekk året etter juristen Gustav Smedal til formann. Smedal la gjennom mange år ned eit stort og ueigennyttig arbeid for Noregs sak. Under Grønlandsprosessen i Haag, der Noreg som kjent tapte, sat han heile tida som oppnemnt sakkunnig utan å ta mot eit einaste øre i godtgjersle. Diverre gav ikkje hans eigne landsmenn han den takk han fortente. Grønlandssaka si soge er elles ikkje skreven, men så bør den vel då heller ikkje bli sett på som avslutta. Erling Winsnes heitte ein av dei unge mennene som sto fram og tok del i striden som rasa. Han skreiv fleire bøker og forma ut tanken om arbeids tenesta. Politisk slutta han opp om "Den Nasjonale Legion" som tok del i stortingsvalet i Oslo i 1927, og redigerte partiorganet "Nasjonal fascisten". Ei tid

var han også redaktør i eit bondeparti blad. I "Den Nasjonale Legion" finn me også arkitekt Eugen Nielsen. Men legionen gjekk snart i oppløysing, og Nielsen dreiv seinare "Antiforlaget" og bladet "Fronten". M.a. gav han ut fleire av Ludendorff sine bøker. "Fronten" var eit nasjonalt organ med antisemittiske tendensar.

"Fedrelandslaget" vart skipa i 1925 som ein politisk opplysningsorganisasjon med skarp front mot kommunisme og sosialisme. Ingeniør Lehmkuhl var fyrste formannen, og med frå starten var menn som Nansen og Chr. Michelsen. Ein av dei mest aktive innan organisasjonen var Trygve Gran. Den kjente folketalaren og redaktøren Anders Lange var laget sin sekretær i Kr.sand S. "Fedrelandslaget" gav ut den interessante og velskrevne vekeavisa ABC". Ved sida av tittelhomøter ein. Satiren meistar han mot det fullkomne i "Ukens navn", "Ukens lyspunkt" og "Ukens varsko". Det siste

lyder slik i nummeret for den 27. jan. 1938: "Trotsky, som har meddelt sine herverende venner at han ved tanken på justisminister Trygve Lie "spyttet i det atlantiske ocean". Spis mindre fisk". "Tonen i avisen er i det hele fiks, elegant og i tidens streamline", heiter det i det venstresosialistiske tidsskriftet "Kontrast" spesialnummer om "Fascismen i Norge 1920-40". Fast utanriksmedarbeidar i "ABC" var Victor Mogens. Han var ei tid utanrikskronikør i kringkastinga, og då han slutta der tok han til å gje ut tidsskriftet "Utenrikskronikk". Mogens vart også formann i "Fedrelandslaget". Han var tyskvenleg, men motstandar av Quisling og NS. Quisling var i si tid som forsvarsminister ein av leiarane i Oslo Fedrelandslag. Men på landsmøtet i 1933 kom det til brot, og "han tok med seg en klekkelig del av Fedrelandslagets medlemmer inn i sitt nye parti". (Anders Lange i ein artikkel: "Fedrelandslaget - en

Unge lesere:

La oss som er unge gå inn for å rette opp igjen den moralske oppløsning og det forfall som nå truer vårt folk.

La oss avvise kravmentalitet, skoft og giddesløshet og i stedet innprente oss selv plikt, troskap og ansvar i alle forhold.

La oss bekjempe hensynsløshet og vold overalt hvor vi møter den og selv gå inn for høvisk og hjelpsom holdning overfor våre medmennesker.

La oss si nei til ødeleggende narkotika og overdrevet bruk av alkohol og innprente oss selv at vi har en plikt til å ta vare på sinnets og kroppens helse.

La oss i det hele tatt gå mot alt som kan gjøre vårt folk veikt og holdningsløst, og gå aktivt inn for alt som kan gjøre det sunt og handlekraftig igjen.

NORGES UNGDOM
- NORGES FREMTID
Ung leser.

antikommunistisk opplysningsorganisasjon", "Avisen ABC", nr. 1 - 1964). "Nasjonal Samling" var eit parti det stadig stod strid om, og partimøta vart ofte uroa av radikale element. Som talerøyr hadde partiet bladet "Nasjonal Samling" - seinare "Fritt Folk" og nokre lokalaviser. Med på den nasjonale fløya hørde også "Ragnarokk, et uavhengig nasjonalt tidsskrift for samfunnsspørsmål, politikk og kunst". Utgjevar var Hans S. Jacobsen, som også hadde utforma NS-programmet.

Den vanskelege stoda for jordbruket, og fyrst og fremst dei mange tvangsauksjonane utover bygdene var den dystre bakgrunnen for skipinga av "Bygdefolkets Krisehjelp" i 1931. I brodden stod menn som David Seierstad og Olav Lien. Begge desse var aust-

lendingar, men også romsdalingen Ola Fladmark kom til å spela ei sentral rolle innan organisasjonen. Før målet var å hjelpa dei krisa gjekk verst ut over, t.d. ved å hindra at det vart halde tvangsauksjonar. Det vart då også gjort ein stor innsats. "Fred, hugnad og trygg trivnad skal ingen frammand finna i denne stova. Dette er ein heilag heim for deim som bur her og den gjer seg til fredlaus mann som bryt inn her". Det ovanståande er sitert frå krisehjelpa sin "fredlysningsformular" og gjev talande uttrykk for kor alvorleg situasjonen var. Anna Staakkan skriv ein sang for "Bygdefolkets Krisehjelp" der eit av versa lyder slik:

Vi krever et rum ved det dekkede bord,

Dit bar vi det hellige brød, Men ingen skal håne den fattige jord,

Og samles til fest for vår nød.

∴ Det kommer en morgen, den stiger med storm av den tar vi farve og form.∴

Det var folk frå ymse politiske leirar som slutta opp om krisehjelpa, men "NS" vart det partiet organisasjonen kom til å gå saman med. Som ei fylgje av dette kom organet "Bygdefolket" til slutt til å gå inn i NS-bladet "Vår Vei".

Forfattaren og folketalaren B. Dybwad Brochmann starta i 1931 bladet "Samfundsliv". Mottoet var frå fyrste nummer: "Riv ned alle gjerder som skiller menneskene og hindrer dem fra å oppleve og erkjenne våre dype fellesinteresser innenfor vårt felles samfund. Frem med helhetsfølelsen og totalitetsbevisstheten. Ned med partipolitikken og klassekampen. Frem med det frie levende samfund". Då "Samfundspartiet" vart stifta føre valet i 1933 vart bladet organ for dette. Brochmann vart då valt til stortingsrepresentant for Bergen. Han vart ikkje attvald i 1936, men partiet fekk då til saman over 45000 røyster og fekk ein representant frå

Nordland, Sig. Jacobsen. Fyrste redaktør i "Samfundsliv" var Amund Høningstad. Han vart etter eit par år redaktør av eit nytt blad, "Tenk" - med undertitelen "skandinavisk sosialpsykologisk ukeskrift". "Samfundsliv" vart seinare ei tid redigert av Toralf Fanebust. Bladet gjekk ikkje av vegen for hard kritikk når det var tilhøve ein ikkje var nøgd med. I dei meisterlege karikaturteikningane, som den landskjende Einarson stod bak, kunne det såleis t.d. gå temmeleg hardt ut over presteskabet. Ved sida av Brochmann var sivilingeniør G.E. Bonde og pastor Hans Bauge dei fremste leiarane innan "Samfundspartiet". Brochmann forma ut sitt eige økonomiske system som han kalla "totalitetsøkonomien". I Ålesund gav Peer Hoff ei tid ut "Dæmring - sosialpsykologisk ukeavis". Dette bladet vart i juni 1935 beslaglagt av politiet, etter at det hadde gjeve att nokre stygge rykte som gjekk om ein politifullmektig i byen. Dette vart slege stort opp av kollega "Samfundsliv" som forkynnte på fyrste side at "Ålesunds politi praktiserer nazimetoder". "Samfundsliv" vart elles stogga av utgjevaren straks tyskarane kom inn i landet den 9. april 1940. Og i og med denne datoer er me inne i ein tidbolk som ikkje høyrer heime i denne framstillinga.

Dei glytt som ovanfor er gjevne inn i norsk presse- og politisk miljø i mellomkrigsåra er sjølv sagt langt frå noko fullstendig oversyn. Eg har valt å dra fram litt om ein del ting som kanskje er mindre kjent av dei fleste som ikkje sjølve opplevde denne tida. Vonleg vil det etter kvart bli utgjeve meir litteratur om denne interessante og kampfylte tidbolken. Ei vond og vanskeleg tid på mange måtar sjølv sagt, men også ei tid som fekk idealisme og offervilje fram i dagen. Det bør berre ikkje verta slik at ein klikk venstreradikalar får vera åleine om å fortelja oss kva som hende. ●

Hamsun om Quisling

Den 24. oktober 1941 skrev Knut Hamsun i Morgenbladet om hvorfor han sluttet opp om Nasjonal Samling:

- Ved siden av min upåklagelige bondeforstand og min mulige evne til å følge med, var det vel en viss intuisjon hos mig som fik mig til å bli Quislings mann. Og jeg har nu været det i mange år, i tykt og tynt, ja selv i de dager da andre fant det politisk lønnsomt å forlate ham. Han er efter mitt sinn, han er en stort rustet personlighet, en mann med viden, rak i ryggen og administrator av rang.
- Når jeg staver og legger sammen hva Quisling har uttrettet de siste år er jeg trygg for Norge under hans ledelse."

Seierens bitre frukter

Av E. L., Oslo

Jeg befatter meg her med norsk krigshistorie. Under den annen verdenskrig tjenestegjorde norsk ungdom med aktiv innsats på alle fronter. De kjempet for landets frihet og selvstendighet. Utgangspunktet for deres innsats kunne være forskjellig, men grunntonen, at de var villige til å ofre livet for det de trodde på, var den samme.

Jeg ønsker i denne forbindelse kort å omtale en bok av forfatteren Hans H. Engebriksen. Boken har han kalt *Seierens bitre frukter*. En soldats beretning 1940-1945. Utgitt på Aschehoug, 1991.

Fra side 97 i boken sakser jeg følgende:

"For oss som hadde deltatt i felttoget i Norge, var det som om viljen til å fortsette motstanden mot okkupasjonen ble svekket da kongen og regjeringen reiste fra landet. Ledende menn i Oslo tilbød tyskerne hjelp med forvaltningen og ivret for ro og orden og særlig for å få hjulene i gang igjen i industrien. For oss så det ut som landet sto overfor en ny skjebnetime.

Da Hitler angrep Holland, Belgia og Frankrike og feide all motstand til side i løpet av noen uker, fikk samarbeidsviljen i Norge ny næring. Det var stadig flere som satset på at det nye Tyskland var kommet for å bli og var rede til å innordne seg. Samholdet og de ofre som krigen i Norge hadde krevd, så ut til å være glemt.

Bunnen ble nådd da Stortingets presidentskap skrev et brev til Kongen i London og ba ham tre tilbake så det kunne dannes et riksråd som kunne styre Norge sammen med tyskerne."

Hans H. Engebriksen var den eneste overlevende etter Den andre verdenskrig av en gruppe samfunnsengasjerte Oslo-studenter som var opptatt av fredssaken og kampen mot den nazistiske bevegelse i Tyskland.

Deltok frivillig i vinterkrigen i Finland 1940, som soldat i kampene på vestsiden av Mjøsa og i Gausdal, og til slutt som krigsflyver i "slaget om Atlanterhavet" i angrep på tyske konvoier, marinefartøyer og fly på norskekysten.

Flukten fra Norge over Svalbard og Øst-Grønland med den norske flyskolen i Canada som mål, er ytterst dramatisk. Forfatteren ble tvunget til å ro i en åpen sjekte i 5 døgn, og berger så vidt livet i kamp mot isfjell og storm sammen med sin venn.

Hans H. Engebriksen reiser en bauta over sine falne kamerater, og forteller hva krigen gjør med oss mennesker - hva som hender når krigsguden tar livet av troen på en rettferdig krig mellom de gode og de onde kreftene. Terrorbombing med massebord av uskyldige sivile blir en del av krigen - på begge sider.

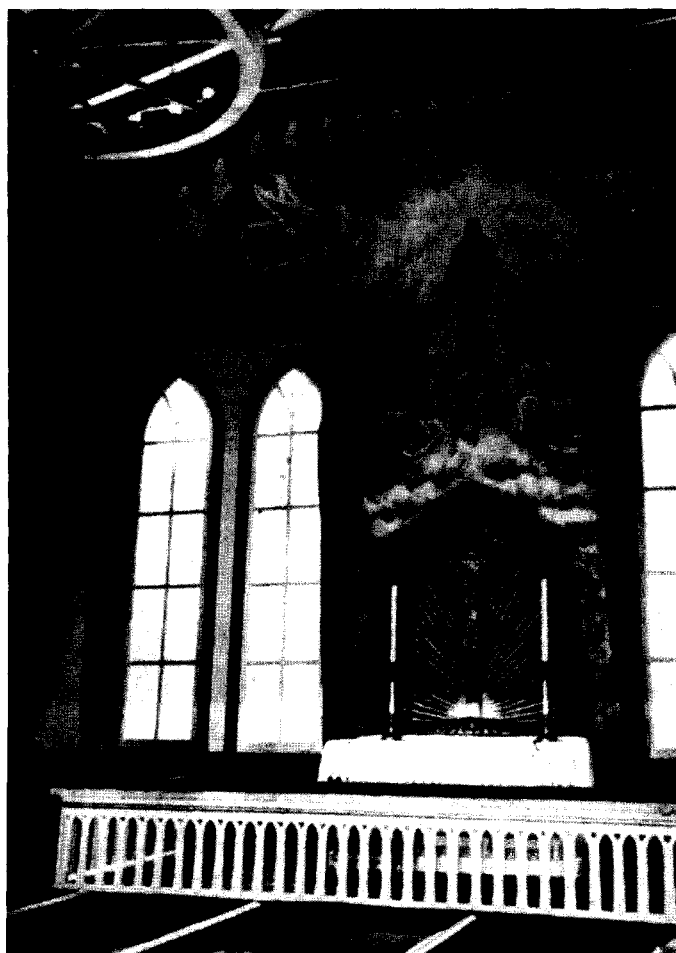
Seierens bitre frukter er en antikrigsbok hvor temaet er like aktuelt i dag. Det er også en varm bok om ungdom.

Forts. side 11 ➡

Nå er også han gått bort:

Audun Bødtker - Akershusfungen som ble en av landets største kirkekunstnere

Tjuagutten som var medlem av 2 buekorps - og som 9. april senket "Køningsberg"

FRA BØTKERS AKERSHUS

Slik gikk det imidlertid ikke. Allerede etter kort tid ble det klart at Audun Bødtker og andre bergensere på Akershus var langt bedre mennesker enn kommunistrampen i Hansastaden som hadde sendt dem dit, og nesten var lykket med sine Stalinmetoder.

Det var Henrik Sørensen som ble Audun Bødkers redningsmann.

Det begynte med at Audun Bødtker laget et lite krusifiks, senere også et 25 m² veggmaleri som tilfeldig ble besiktiget av Henrik Sørensen. Han ble så begeistret ved besøket at han impulsivt omfavnet tjuagutten og sa: "Du er min elev".

Den 28. juli 1997 skrev "Bergens Tidende" om Audun Bødtker:

"Sørensen ble en viktig mann i Auduns liv. Foruten å være en god læremester, ble han også en venn. Audun drar en liten lapp ut av mappen sin og viser frem notisen der kunstneren beordrer kjøpmennene i Oslo til "å vennligst nå gi hans gode venn Audun Bødtker det han måtte ha behov for". Og ettersom Sørensen var en svært aktet mann fungerte lappen godt som betalingsmiddel.

Audun ble senere hospitant hos professor Per Palle Storm på Statens Kunstakademi og var også hos professor Alf Jørgen Ås."

Saga Brukskunst

"Audun har livnært seg som kunstner hele livet og har i tillegg til de sakrale oppdragene, de offentlige utsmykningsoppdragene, portrettene og hedersprisene, også drevet et eget brukskunstfirma. Han og konen Gurly begynte å lage gjenstander i

Forts. side 11 ➡

Bergenpressen nyttet de største overskrifter da den under "retts"-oppgjøret refererte saken mot Audun Bødtker, den tidligere så populære unggutt som bodde i det store hvite sveiserhus som tronet over Mathismarken i Bergen.

Audun, - alle i strøket kjente ham. Gutten som alltid var tilstede der noe skjedde, og som hadde medlemskap, selvsagt, i to buekorps, - Mathismarken og Dreggen.

9. april 1940 var han straks på plass bak kanonene ved Hellen batterier nær innløpet til Bergen. Her fikk han æren for å ha vært en av hovedmennene under senkingen av den tyske krysser "Køningsberg". Etterpå fylket han seg under Vidkun Quislings solkors. Nå var tid.

Der mente kommunistene at han kunne glemmes og gjemmes bort for all fremtid.

Audun Bødtker...

Forts. fra side 10

tre og tinn på 60-tallet og produktene ble så populære at de måtte utvide. En periode hadde de fem ansatte og eksporterte til Tyskland, Sverige og Danmark."

Audun Bødtker har gjennom årene smykket ut atskillige kirker, deriblant Majorstua kirke som før het Prestenes kirke. Hans skulpturer finner vi i en rekke byer. Rekken av hederspriser er lang.

Det var 25. april i år Audun Bødtker ble begravet under stor deltakelse fra slekt og venner. Han nådde en alder av 84 år.

Seierens bitre...

Forts. fra side 10

dom og vennskap og viljen til å ofre noe for det en tror på, og om det bitre nederlag i kampen for en bedre verden, for menneskeverd og fred.

Norske ...

Forts. fra side 1

dersom ikke Hitler hadde iverksatt 2.verdenskrig. Det eneste vi vet, er at Stalin gikk løs på Finland. Kan-skje ville han ikke stanset der, men jobbet seg videre vestover mot de norske fiskeressursene og isfrie havnene. Det er i den sammenheng vi må vurdere de norske kommunistenes aktive innsats for sine herrer i Moskva.

De som visste hvor pengene som drev NKP, kom fra, og det må ha vært mange, må ha skjönt hvorfor Stalin var villig til å bruke slike enorme summer her til lands. Mange har også kjent til NKVDs (Tidl. G.P.U.) og GRUs (den militære etterretningens) omfattende virksomhet i Norge, virksomhet som omfattet alt fra avlyt-

ting, åpning av post til ren spionasje mot norske statsinstitusjoner. Et stort antall av NKVDs og GRUs agenter var nordmenn, utdannet i Moskva, og de brukte NKPs lokale partinett som skalleskjul for sin virksomhet.

Slik virksomhet er landsforræderi, og nå vet vi at denne virksomheten foregikk i flere ti-år, fra 1920-tallet til lenge etter 2.verdenskrig.

At Sovjet hadde agenter i Norge visste vi, og at de norske kommunistene hadde klare sympatier for deres virksomhet har vi ant og trodd. Likevel er det forstemmende at norske borgere, blindet av et av historiens mest despotiske regimer, var villige til å selge sitt eget land på denne måten. Det er ille nok å tenke på at norsk etterretning, illegalt, åpnet norske borgeres post og avlyttet telefoner. Mye verre er det å tanke på at et stort nett av norske angivere gjorde det samme, for en fremmed makt, i flere ti-år.

Forhåpentligvis stanset virksomheten på 1960-tallet, da NKP i praksis avgikk ved døden i det meste av landet. Da hadde det likevel vart lenge nok. Alt for lenge til at de norske kommunistene noen gang kan klare å renske seg overfor sitt eget land.

Tolgas største...

Forts. fra side 3

oss alle når han lot sin tussefløyte, munnharpe og senere også bukkehorn og lur lyde gjennom eteren til oss, hvor han også til tider la inn et godord om bygden sin som han elsket.

Som kulturhøvdingen Ivar Sæter på Tolga og store deler av den sosiale og kulturelle elite i kommunen sluttet også Egil Storbekken seg til Nasjonal Samling på et tidlig tidspunkt under okkupasjonen. Med sin idealisme tok han på seg flere

viktige verv og var bl.a. fylkeskulturleder i Hedmark og Oppland og dessuten en dyktig kretsungdomsleder i Nasjonal Samling Ungdomsfylking. Under rettssaken mot ham etter okkupasjonen kom frem hans nasjonale og kulturelle innsats, og for denne ble han belønnet med tre og et halvt års straffarbeid og tap av almen tillit i ti år.

En NSUF-gutts...

Forts. fra side 5

ler i Nicaragua, så alle kan produsere og selge det de vil.

Det gjør han da også her oppe i sin egen "Festung Norwegen", i landsbyen El Cruzero. Tusen meter over havet, en halvtime sør for Managua. Bak høye murer med knust glass støpt inn på toppen, er han herre over liv og død; om man kan si det slik om en farmasøytisk industri. To meter høy og halt etter en trafikkulykke i unge år, vagger han rundt mellom reagensrør og salvekrukker.

Om han savner Norge og Bergen?

Ikke Norge, men av og til Bergen.

Det er nå rart med det. Når solen skinner i mai...

"Elverumsfullmakten" på INOs temamøte

Det var god oppslutning om INOs temamøte den 9. april, hvor konsulent Heinz-Georg Windingstad var kveldens foredragsholder.

Han ga her en svært god og interessant fremstilling av utviklingen som førte til storkrigen, 2. verdenskrig, og dermed okkupasjonen av Norge og dens følger.

Selv om meget av stoffet var godt kjent av tilhørerne gjør det likevel godt å vite at stadig flere av våre tidligere motstandere nå bekrefter riktigheten av at Elverumsfullmakten aldri ble satt under votering og om rettergangsordningen i landssviksaker som ikke hadde noen hjemmel i grunnlovens paragraf 17. I sitt utførlige foredrag ga herr Windingstad uttrykk for sin undring over at regjeringen ikke hadde nyttet radioen til å overalt kunne nå frem tidsende ut mobiliseringsordre.

Det protesterte en av tilhørerne på, nemlig den kjente rektor og forfatter Johs. Myhren. Han hadde selv hørt mobiliseringsordren i NRK - utover morgenen den 9. april.

Red. kommentar:

I spørsmålet om NRK - utsendelse av mobiliseringsordre 9. april, skriver Odd Melsom i boken "På nasjonal uriapost": "Etter sin avreise hadde utenriksministeren i et intervju med Oslo kringkaster gitt den ukorrekte opplysning at det var gitt ordre om alminnelig mobilisering. Denne melding ble sendt ut i kringkastingen utover morgenen og ble bestemmende for mobiliseringsorden som ble utsendt etter regjeringsordre ikke nok."

En usensurert kilde

E. Bergen

Herr redaktør

Mange av Folk og Lands lesere vil være velkjent med den meningsterror og historieforsøkt som har foregått og foregår opp til disse dager.

- Media gjengir mer eller mindre konsekvent kun de sementerte oppfatninger om den 2.verdenskrig og følgende av denne. Innenfor denne falske historieskrivning finner man de stadige forsøk på å "demonisere" et helt folk, det tyske. Dette bør nå være på hell.

Et ny usensurert kilde er nå tilgjengelig for mange; INTERNET. Her finner man bl.a. den danske hjemmesiden - www.patriot.dk med et vell av revisjonistisk og systemkritisk materiale. Av senere posteringer vil jeg spesielt henvise til Jurgén Graffs diskusjon med Mikkel Andersson og "En revisjonistisk kronikk" av prof. Robert Faurisson som nylig er postert på hjemmesiden.

Skriv ut, kopier og fordel!

For våre frontkjempere bør boken "Hvem startet den 2.verdenskrig" av Viktor Suvoros og omtalt av Joseph Bishop være av spesiell interesse. Som kjent ble de tyske politiske og militære ledere anklaget og dømt for å planlegge og starte angrepskrig i Nürnberg. Denne boken gir et totalt annet bilde av de faktiske forhold og belyser den enorme sovjetiske opprustning med angrepsformål vestover noe som igjen tvang frem Barbarossa. Forfatteren er for øvrig russisk. Hvis ikke dette vil gi enhver grunn til refleksjoner og ettertanke, må det være noe galt med vedkommende. Videre vil man via www.patriot.dk finne en rekke links til andre revisjonistiske hjemmesider fra Australia til USA, og for den som ønsker det, også til antirevisjonistiske hjemmesider. Det våres! - God jakt.

**Abonner
på
Folk og Land
til et
ungt
menneske!**

Hamsun-penger lukter ikke

Herre redaktør.

I "Folk og Land" nr. 2/2002

skriver du i lederartikkelen at det er Victora Hamsun, dikterens barnebarn og datter av frontkjemper og NS-stridsmann Arild, som nå bor på Nørholm og som gjennom et ufattelig strev har fått gjenopprettet gården slik den var i Knut Hamsuns eie. Ære være henne for det.

Hva skal vi da si om et annet av Knut Hamsuns barnebarn, Leif, - sønn av Tore. Tore omkom i en bilulykke på Gran Canaria i 1996.

Med et minimum av boklig lærdom, blank i norsk historie og uten noen som helst interesse for tiden før, under og etter okkupasjonen er han utnevnt til Hamsunfamiliens talsmann (av hvem) og er mannen som underteg-

1933-medlem

ner og godkjenner alle avtaler i forbindelse med dikterens enorme åndsverk.

Om sin bitterhet, nærmest fiendtlighet til familien sin, heter det i Asker og Bærum Budstikke lørdag 23. februar:

Han var 15 da han hadde sine første oppgjør med sin far.

- Hvordan kunne dere? Hvordan kunne du! Ropte han.

For far var jo også "brun". Det måtte han jo være, for han hadde jo vært medlem av NS, selve landssvikerpartiet. Og ikke bare han. Onkler og tanter hadde visst vært medlemmer, alle sammen. Fars bror, onkel Arild, var til og med frontkjemper.

Det har alltid vært uforståelig for meg at far og onkel meldte seg inn i NS. Det var tragisk og motbydelig at de gjorde det.

Og like motbydelig mente han det var da han fra en tidligere NS-mann på Gjøvik fikk tilsendt en gavepakke med originalfotos og tidligere ikke offentliggjorte artikler av bestefaren.

Den ble returnert, og Gjøvikmannen sendte i stedet gaven til et av våre største biblioteker hvor den har fått en førsteplass i samlingen.

Noe annet ble det da den Leif plutselig en dag ble hvisket i ørene at han kunne tjene store penger på sin bestefar, - denne svikeren som Leif forakter så inderlig. Og penger tjener han i dag. Store penger.

køying. Eit godt tiltak var det, og så vel fru Bjoner som bondekvinnelaga hen-

nar la sikkert mykje arbeid på løysing av denne oppgava. Men då krigen vierkeleg kom, synest det som alle ansvarlege vart gripen av panikk. Riksstyret rømte, Kronprinsesse Märtha, som formelt stod i brodden for Kvinnenenes Arbeidshjelp, likeeins. Og heile "innsatsen" fall i fisk. Berre Olga Bjoner og nokre få andre heldt hodet klart. Men ingen høyrde på dem.

Kva var det så Olga Bjoner vilde med dette arbeidet sitt -, kva ånd var det som dreiv? Eg let henne sjølv svare ved å sitere eit lite avsnitt frå det "Ord for dagen" som ho skreiv til Bygdefolkets dag i februar 1940:

"I denne tid, da kreftene er sluppet løs i den mest meningsløse av alle kriger, kommer en uvilkårlig til å gjøre seg visse refleksjoner. En spør først og fremst: Hvordan kan slikt skje? Hva er det som feiler menneskene? At verden er syk er neppe noen tvil om. Men hvorfor er den syk, hva er i veien med den? En kommer snart til det resultat at kanskje ligger årsaken gjemt i dette at det ikke er jordens tjenere som har sittet ved styret i landene. Det er ikke den hånd som styrer ploegen, som styrer folkenes skjebne. Det er ikke de byggende

krefter som er tatt i bruk i ledelsen. Det er ikke den skapende ånd som råder, men den som øder verdier, derfor kan slikt skje.

De som råder, er i første rekke de som profiterer på verdier skapt av andre, utbyttermantalitetens representanter sitter i høysetet.

Samtidig som bondefolket må ta sikte på å sikre freden i verden, må det være innstillet på forsvar. Så lenge krig og ufred råder, vil han ikke legge landet åpent og vergeløst. Han vil ikke at den jord han har ofret sitt liv for, han og utallige generasjoner før ham, at den skal legges for krigsfot."

Dette var ord som peika direkte fram mot den nasjonale samling som vi burde havt, og som vi kanskje også vilde fått, dersom ikkje dei destruktive kreftene, her heime og ute i verda, hadde fått manøvrert også vårt land inn i denne meiningslause krigen -, på den sida som dei kalla "den rette". Som om det skulde vera noko "rett" og "rang" side i ein slik krig, der "vondskadepens åndeher" var slept laus på begge sider av frontlina.

Resten av saga er kjend. Fru Bjoner gjekk frå første stund inn for at det okkuperte Norge måtte få eit lovleg, nasjonalt riksstyre under Quislings førarskap. Ho vart førar for NSK, og ho redigerte "Heim og ætt", eit Forts. side 7 ➡

OLGA BJONER - KULTURBÆREREN

Når skal ho som skapte bondekvinnersla i Norge få den oppreising ho har fortent?

Lenge før Trygve Engen gikk bort skrev han disse hedersord om Olga Bjoner: Det var ein gong først på 20-åra eg for første gong såg namnet Olga Bjoner på trykk. Truleg var det i "Norges Bondeblad". Men om lag til same tid kunde ein også finne namnet, saman med biletet av ei vakker kvinne mellom 30 og 40 år, også i "Norges Kvinder", "Nationen", og ymse andre blad. Det var nemleg i desse åra ho for alvor tok til å arbeide for skiping av bondekvinnelag i tilknytning til Norges Bondelag.

Det første forsøk på å få i gang eit bondekvinnelag, var gjort i Spjelkavik på Sunnmøre alt i 1917. Laget sine oppgaver var nokså sterkt avgrensa, og mest av reint lokal karakter. Likevel var tiltaket eit uttrykk for

ein ide som smått om senn tok til å spire. I 1921 kom så Skjeberg bondekvinnelag, og visstnok same våret Ytre Hobøl, Olga Bjoner si bygd. Og så tok det til å bli fart i sakene. I 1925 sette Norges Bondelag ned ei kvinnelagsnemnd med fru Bjoner som formann. Det var denne nemnda som først arbeidde ut retningslinene for bondekvinnersla, og fekk organisasjonsarbeidet inn i faste former.

I 1924 tala Olga Bjoner for første gong på eit større møte. Det vart opptakten til ein stor og rik arbeidsbolk i bondeorganisasjonene si teneste. Ho reiste landet rundt, heldt foredrag, skreiv i avisene, skreiv brev og snakka personleg med kvinner og menn ute i bygd og by. Fleire og fleire kvinnelag vart skipa, større og

større arbeidsoppgåver tok dei opp. Og Olga Bjoner var den drivande kraft og den sjølvskrivne leiaren for det heile.

Straks før krigen arbeidde kvinnelagsnemnda m.a. med spørsmålet om reising av ferieheim for bygdekvinner, dei hadde teke opp arbeidet for hjelp til utviklingsland (som sidan har vorte så moderne) i form av vareleveranser av norske jordbruks- og fiskeriprodukter. Då uveret braut laus ute i Europa i 1939, skipa det norske riksstyret Kvinnenenes Arbeidshjelp, som skulde setjast inn i tilfelle krig. Olga Bjoner vart oppnemnt til å ta seg av jordbruksavdelinga. Det vart sett i gang kurser, der kvinner som melde seg til teneste, fekk opplæring i moderne jordbruksarbeid, m.a. traktor-

REDAKSJONEN

På grunn av flytting vil det i juni og juli bli vansker med telefonkontakt. Inntil forbindelsen kommer i orden ber vi om at henvendelser skjer skriftlig.

"FOLK OG LAND"
POSTBOKS 3239 ELISENBERG, 0208 OSLO

Institutt for Norsk Okkupasjonshistorie

Adresse: POSTBOKS 3239 ELISENBERG, 0208 OSLO